Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite
Møte tirsdag 8. mars 1960 kl. 10.

Møtet ble ledet av nestformannen, R ø i s e l a n d .

Til stede var: Borten, Bøyum, Hugaas (for Reidar Carlsen), Kjøs, Mellesmo, Nordahl, Offerdal, Erling Petersen, Reinsnes, Røiseland, Wikborg, Langhelle, Dahl, Hareide, Hegna, Hønsvald, Paul Ingebretsen, Ingvaldsen og Vatnaland.

Fung. formann: Sekretær Nord fortel at formannen er sjuk og ikkje kan kome. Det var meininga at vi i dag skulle halde fram med handsaminga av den tilrådinga vi skal gje om EFTA-konvensjonen. Det er eit stort spørsmål om vi no kan få gjort noko med dette når hr. Finn Moe, som er ordførar for saka, er borte, men då det etter drøfting med nemndmedlemene på førehand her viser seg at det er eit allment ynske om at vi skulle sjå litt på saka, får vi gjere det.

Den opphavelege tilrådinga er no omarbeidd frå s. 1 til s. 13, og det omarbeidde utkastet vart delt ut i går. Så vidt eg forstår, var det ikkje tanken å omarbeide resten av den opphavelege tilrådinga, men bare få ein konklusjon. Eg veit ikkje om medlemene har fått lese igjennom den nye historikken som står i det oppsettet som vi fekk i går, slik at vi kan ta eit ordskifte om det med ein gong. Vi kan ikkje ta noko endeleg ordskifte, det er klårt, men det kunne vere interessant å høyre om det var nokre som hadde merknader å gjere til det omarbeidde utkastet til historikk, og det kunne også vere interessant å høyre om nokon hadde kommentarar og gode råd å gje om tilrådinga i det heile, for då kunne vi seie frå om det til ordføraren, slik at han kunne ta omsyn til det.

Ingvaldsen: Jeg kommer tilbake til det jeg var inne på forrige gang, nemlig selve disposisjonen her. Jeg synes det ville vært vel så naturlig om man først hadde gitt en kort oversikt over hovedpunktene i selve avtaleutkastet – altså det som nærmest svarer til s. 13-21 – og på det grunnlag kommet med en alminnelig vurdering fra komiteen, og da også tatt med de alminnelige betraktningene som ordføreren har tatt inn til å begynne med. Jeg er enig i at det ikke er noe avgjørende, men hele dette opus ender jo i grunnen uten konklusjon. Det er selvfølgelig mange måter å gå frem på, og den ene kan kanskje være like bra som den andre, men jeg synes det virker litt unaturlig med den lange innledningen som ikke har noen sammenheng med selve proposisjonen.

Fung. formann: Når det gjeld det siste, om konklusjonen, har eg forstått det slik at det er tanken å få ein konklusjon til slutt. Men hr. Ingvaldsen har sjølvsagt rett i at vanleg praksis når ein skriv tilråding, er at ein fyrst gjev eit nøytralt referat av proposisjonen og etterpå kjem med merknader frå komiteen og til slutt med konklusjonen.

Wikborg: Slik som utkastet til innstilling nå foreligger omarbeidet, kommer komiteens bemerkninger etterpå i hvert avsnitt. Først har vi avsnittet «Bakgrunnen for Frihandelsområdet» på s. 1-6, med komiteens bemerkninger til det kapitel på s. 6. Så kommer neste avsnitt, «De 6 og De 7», og så kommer på s. 10 komiteens bemerkninger til det. Og så videre utover. Det er jo den vanlige måten vi tar det på.

Jeg tenkte vi kanskje kunne ta for oss avsnitt for avsnitt nå, og se om der var noe å bemerke etter hvert. Og da vil jeg gjerne peke på noe som står på s. 4, tredje avsnitt nedenfra:

> «Det er imidlertid av vesentlig betydning å være klar over at Frihandelsområdet er i første rekke ment som en forhandlingsorganisasjon for å finne frem til en ordning med det europeiske Fellesmarkedet, selv om Frihandelsområdet er bygget opp på en slik måte at det kan stå på egne ben.»

Jeg vil bare sette et spørsmålstegn ved om det er klokt å uttale det så avgjort. For Frihandelsområdet er jo begge deler. Og svekker vi ikke hele vår stilling litt ved å si at det er i første rekke en forhandlingsorganisasjon? Alt tyder jo på at vi er pent nødt til å gjennomføre det i realiteten uansett hvordan det går med De seks. Så jeg kunne ønsket meg at det var blitt formulert på en litt forsiktigere måte.

Fung. formann: Eg tar fyrst opp spørsmålet om måten vi skal arbeide på her. Er komiteen einig i at vi skal prøve å ta for oss avsnitt for avsnitt? Det er ikkje noko i vegen for at vi kan gjere det. Dersom komiteen er einig i at vi skal gjere det, er det naturleg at vi då tar avsnittet «Bakgrunnen for Frihandelsområdet» som fyrste del. Er komiteen einig i hr. Wikborg sitt framlegg til handsamingsmåte? – Ingen har hatt noko å seie til det, og vi går då fram på den måten.

Hegna: Det jeg har tenkt å si, har egentlig mer generell karakter, men jeg kan godt bruke det i forbindelse med det avsnittet som står først. Jeg måtte dessverre gå fra møtet sist, så jeg fikk ikke høre diskusjonen da. Men jeg har lest utkastet, og det er én ting som slår meg – og det gjelder kanskje spesielt dette første avsnitt. Det inneholder veldig mye godt stoff og interessante synspunkter. Men jeg synes – det er muligens bare en rent personlig vurdering – at det mer har karakteren av manuskript for ordførerens tale når innstillingen legges fram, enn egentlig av innstillingstekst. Jeg tror at både dette avsnitt og de andre avsnittene ville vinne på om den rent fremstillende del fikk en noe annen form, for så vidt som man uttaler bestemte konklusjoner, ting som da kunne stå for komiteens egen regning helt ut. Det er jo en mengde sitater her. Vel, sitater er bra til sin bruk. Men når komiteen legger fram en innstilling, synes jeg at det som står i den, skal stå for komiteens egen regning. Hvis det skal siteres noe, får det kanskje være proposisjonen, men sitater av utenriksministre eller andre sitater er jeg ikke så begeistret for, bl.a. fordi innstillingen dermed vil bli for vidløftig. Til gjengjeld ville jeg da legge mer vekt enn det som er gjort, på behandlingen av konvensjonsteksten. Det er en ting som jeg kommer tilbake til siden.

Jeg er helt enig i det som hr. Wikborg sa. Det har slått meg også at det er veldig sterkt fremhevet dette at EFTA bare er en ren forhandlingsorganisasjon. På

et annet sted – jeg husker ikke akkurat hvor, om det er i dette avsnitt eller noe senere – sies det direkte at det kanskje blir bare en rent forbigående affære hele greia. Jeg synes ikke det er naturlig å anlegge det synspunkt i forbindelse med behandlingen av en konvensjon. Det kan nok hende at man kan ta det i betraktning, men et hovedmoment i innstillingen synes jeg det vanskelig kan bli.

Kjøs: Jeg er helt enig i det som hr. Ingvaldsen og nå sist hr. Hegna har sagt. Jeg ville ha synes det var riktigere – ja, «riktigere» og «riktigere», det er altså min oppfatning – at man i innstillingen skjelnet mellom det man refererer fra proposisjonen, og det komiteen sier. Det er det vanlige opplegg. Det er ganske riktig, som hr. Hegna sier – det har slått også meg – at dette jo er mer egnet som et innlegg i debatten når innstillingen skal behandles i Stortinget. Så jeg må si at jeg føler meg ikke helt tilfreds med opplegget her, til tross for at det jo står mye godt i denne innstillingen. Det står også noe som jeg synes er betenkelig, og da vil jeg i tilslutning til det hr. Wikborg og hr. Hegna har sagt, peke også på det som står øverst på s. 6:

> «Man vil derfor vanskelig kunne regne med Frihandelsområdet som noen varig økonomisk konstellasjon.»

Det er i direkte strid med det som er sagt før. For det er jo sagt bl.a. av handelsministeren ved fremleggelsen av forskjellige ting i Stortinget, at vi må gjøre dette slik at det i tilfelle kan stå på egne ben, dersom det ikke blir en snarlig sammensmelting med De seks. Jeg syns at man overhodet ikke kan si det som står her, for det svekker jo hele opplegget.

Jeg vil si at jeg ville ha vært mer tilfreds om man hadde brukt den vanlige fremgangsmåte med først å referere fra proposisjonen og så komme med komiteens bemerkninger og konklusjon.

Langhelle: Jeg er for så vidt også enig i at utkastet i grunnen er blitt for stort og kanskje også litt for utflytende slik som det nå er. Det er synd at ordføreren ikke er til stede, for det er jo han som eventuelt nå skal lage et nytt utkast, og han burde da helst ha hørt våre bemerkninger og eventuelt også kunnet diskutere med oss om de forskjellige bemerkninger.

Nå foreligger det jo her en meget fyldig proposisjon, og etter min mening ville det da være riktig å ta sikte på en forholdsvis kort innstilling fra komiteen. Når ordføreren legger saken fram i Stortinget, derimot, er det jo anledning til å legge historikken fram i full bredde, og i det som her foreligger for oss, er det – som det har vært nevnt tidligere her – utmerkede momenter for den talen som han da skal holde. Men jeg er enig i at vi bør ta sikte på en mer kortfattet innstilling fra komiteen.

Når det gjelder dette spørsmålet om «forhandlingsorganisasjon», er jeg helt enig i de bemerkningene som er kommet. Vi må akseptere EFTA som organisasjon, men vi kan gjerne samtidig – og det mener jeg godt kan gjøres også i innstillingen – understreke ønsket om et videre samarbeid enn EFTA i seg selv innebærer. Jeg tror ikke det er noen dissens om at vi kan understreke vårt ønske om at vi må søke å nå

fram til et større område enn EFTA omfatter. Men alt dette om at det er en forbigående og foreløpig organisasjon, synes jeg bør gå ut.

Hvis vi skal begynne sånn å pirke – skjønt det har liten hensikt i det øyeblikk vi er enige om at dette må skrives om – vil jeg peke på noe som står på s. 3, litt nedenfor midten på siden:

> «Noen europeiske land, som f.eks. Østerrike, er ved avtale forpliktet til nøytralitet» osv.

Så vidt jeg vet, er det bare Østerrike som er det. Østerrike har sin «statsavtale» som forplikter det til nøytralitet, men jeg vet ikke om noe annet land som er forpliktet på tilsvarende måte. Men det står altså her: «noen europeiske land».

Wikborg: Jeg er helt enig i det som er blitt sagt, nå sist av hr. Langhelle, at det måtte være tilstrekkelig å ha en ganske kort, objektiv historikk til å begynne med, slik at man får gangen i det, og sløyfe de uttrykk for meninger og synsmåter som man nå finner i utkastet, og la dette komme inn bare der hvor komiteens merknader settes inn, på s. 6.

Fung. formann: Ja, no vil altså hr. Finn Moe få stenografisk referat av det som er sagt her, og kan vurdere det.

Hegna: Det var bare en enkelt, mer teknisk detalj. Proposisjonen er meget utførlig, og det kan sies mye godt om den. Men den er nær sagt uformelig, det fins jo ikke noe register i den, og det er forskjellig paginering og forskjellige avsnitt. Noe av det som jeg gjerne ville ha i innstillingen, hvis det var mulig å få det, var simpelthen en oversikt over hvordan man kan finne fram i proposisjonen til de forskjellige avsnittene. Det er for øvrig en ting som det visstnok er arbeidet med i atskillige år, å få registre i større ting, men det har aldri lykkes å få det gjennomført.

Fung. formann: Så vidt eg forstår, er det nokså stor semje her om korleis det tekniske opplegget for denne tilrådinga skal vere.

Borten: Jeg forstår det slik at det er enighet om at det blir en kortfattet historikk, og da er det ikke nødvendig å drøfte mer av det som står i utkastet. Det er enkelte ting jeg har festet meg ved, som jeg mener burde gå ut, men det meste av det som står i den lange historikken, går nå automatisk ut, så vidt jeg forstår.

Sekretær Nord: Men problemet er hva som er objektiv historikk, og hva som ikke er det.

Borten: For å konkretisere det – hr. Ingvaldsen var også inne på dette –: Det står på første side i siste utgave bl.a. at «det heter i en av de betenkningene» osv., og så kommer et sitat. Men det står ikke hvilken betenkning det gjelder. Det er bare tatt ut bruddstykker.

Ingvaldsen: Jeg mener det er for lite konsist til at vi kan sette hele vår autoritet bak en slik uttalelse, og så bygge videre på den.

Borten: Det er klart. Men jeg går ut fra at slike sitater som ikke er kildehenvist, går ut nå.

Fung. formann: Dei merknadene som kom til det som står om at frihandelsforbundet fyrst og fremst skal vere ein organisasjon som skal få i stand kontakt med Dei seks er jo merknader til sjølve realiteten i saka. Eg trur det kunne vere formålstenleg om vi fekk greie på om det var andre serlege merknader til sjølve realiteten i det som er sagt i oppsettet.

Hønsvald: Jeg vil bare peke på at dette spørsmålet om frihandelsforbundets status står omtalt også på s. 6, i begynnelsen til avsnittet «De 6 og De 7», og der er det gitt en annen og riktigere formulering. Der heter det:

> «Proposisjonen understreker at et frihandelsområde bestående av 7 stater ikke er et mål i seg selv, selv om det må regne med å kunne stå på egne ben» osv.

Og under alle omstendigheter må jo det som står på s. 4 og det som står på s. 6, bringes i overensstemmelse med hverandre.

Fung. formann: Er det fleire merknader til realiteten, ikkje bare i det siste utkastet vi fekk, men også i det opphavelege? Dette er jo alt saman førebels redaksjon. Vi får det tilbake seinare, når det er skrive om, og får då ta endeleg stilling til det. Men eg trur nok at det ville vere bra om vi alt no fekk greie på det, dersom det var nokon som hadde serleg innvending mot realiteten.

Kjøs: Det er i utkastet trukket inn så mye nytt stoff som vi ikke har diskutert under behandlingen av frihandelsområdet og traktaten, at jeg synes for mitt vedkommende det er vanskelig i det hele tatt å være med på å stå som ansvarlig for det som er uttalt her. Jeg vil ikke si at det som står, er galt – ikke på noen måte. Men når det gjelder det man legger frem i en komiteinnstilling, må man ta i betraktning at om det kommer spørsmål om et hvilket som helst punkt i det som står i innstillingen, skal man kunne svare på slike spørsmål og forklare hvorfor man er gått med på det som står der. Og det er jeg ikke så aldeles sikker på at jeg kan når det gjelder alt det som står her. Da måtte jeg sette meg ned og vurdere det hele meget inngående og ha kilder å kunne gå tilbake til. Jeg kan ikke skjønne hvorfor man skal sette komiteen i den stilling at vi på dette tidspunkt skal begynne å ta ansvaret for en hel del nytt stoff som legges frem. Det må være riktig å få en innstilling som i referatet knytter seg til proposisjonen, og hvor den refererende del etterfølges av komiteens merknader og konklusjon.

Fung. formann: Skal vi la det bli med dette?

Hønsvald: Jeg synes nok at det som står her i første avsnitt, om Vest-Europas økonomiske stilling – om den rent økonomiske og dermed også den politiske bakgrunn for de nye markedsdannelsene – er så pass viktig at det i en eller annen form bør komme med. Man kan omarbeide det, for her smaker det jo nokså mye av et foredragsmanuskript, men disse tingene som er nevnt på de første sidene her, gir jo den økonomiske bakgrunnen for både De seks og De sju, og jeg tror nok at det da kan være nyttig at man får det med. Som sagt, jeg er enig i at det kan forkortes og omarbeides.

Kjøs: Jeg er på ingen måte uenig i det hr. Hønsvald sa. Men jeg mener at det stoff finner man i proposisjonen, for der er også bakgrunnen for hvorfor dette er gjort.

Ingvaldsen: Får jeg lov å henvise til noe som står på s. 10. Der står det nederst en betraktning over amerikansk holdning til alle disse bestrebelsene, og det er kommet med en del formodninger om amerikanske og kanadiske reaksjoner. Skal man ha med dette, så var det vel riktig at man førte det litt videre og bl.a. tok opp på mer prinsipiell basis hvordan dette frihandelsforbundet nå vil virke i Europa. Vi går altså prinsipalt inn for et samlet, et enhetlig Europa. Så har vi fått én underavdeling i fellesmarkedet. Ved dette får vi to. Og indirekte får vi tre, fordi det står en del land utenfor. Altså, Europa blir med dette splittet i tre grupper. Etter hva det står her, er amerikanerne positive i sin innstilling til fellesmarkedet, og det er de ikke til frihandelsforbundet. Hvilke konsekvenser vil det få for denne dannelsen? Det spørsmålet henger jo i luften, og det er, så vidt jeg skjønner, et nokså alvorlig spørsmål.

Så kommer man også inn på hvordan frihandelsforbundet vil bli vurdert i GATT. Det er klart, at med frihandelsforbundets form er det bare så vidt det hangler igjennom de forutsetningene som GATT stiller, og man oppnår da en ny splittelse på en måte.

Så er det spørsmål for vårt eget lands vedkommende om de fordelene vi oppnår, er tilstrekkelige. Der kan man jo bare peke på det som handelsministeren har understreket i sin tale i Saltsjøbaden, at for et lite land som ikke har noen tidligere tilpasning til store markeder, vil denne endringen ved å gå inn i frihandelsforbundet bli vesentlig mer omfattende og sannsynligvis også ubehageligere enn for et stort land – som da først og fremst England, som allerede er innstillet på det, og Sverige som kommer etter. Og så har vi videre det forhold at vår inntreden i frihandelsområdet ikke vil influere på en del av våre største næringer. Det blir, så vidt jeg skjønner, vesentlig på hjemmeindustri-området at vi får virkningene, og da overveiende på ubehagelig vis.

Jeg synes at med det opplegget som ordføreren har gjort her, er det behov for en liten forklaring på at vi alt i alt finner det riktig å gå inn for frihandelsområdet. Jeg savner den begrunnelse. Jeg savner den for øvrig også fra Regjeringens side. Tar man en oppsummering her, så er det ikke noen vanskeligheter med å finne ting

på den ene siden, men positive ting på den andre siden, ting som skulle være fordeler for vårt land, er det atskillig vanskeligere å sette opp. Regjeringen har ikke gjort noe som helst forsøk på en slik totalvurdering. Men det er jo mulig at disse mer abstrakte bestrebelser på å oppnå et vidt fellesskap i Europa er avgjørende.

Fung. formann: Det er jo eit avsnitt i tilrådinga om «Sannsynlige virkninger av Frihandelsområdet for Norges vedkommende». Der er noko av dette vurdert. Det står i det gamle utkastet.

Når det gjeld denne tilrådinga, så er det gamle utkastet annulert frå side 1-13, men frå side 13 og utover gjeld det framleis. Det kjem ikkje noko spesielt nytt der, når ein ser bort frå at det skal kome ein konklusjon.

Wikborg: Den vil vel da også inneholde den totalvurdering som var etterlyst av hr. Ingvaldsen.

Men jeg skulle også ha lyst til å koke det inn på side 6, og ikke si fullt så meget. Der står det f.eks.:

> «Komiteen har sett det slik at Stortingets oppgave i første rekke må være å vurdere Norges tilslutning til Frihandelsområdet under en politisk og en politisk/økonomisk synsvinkel.»

Det må vel kunne greie seg med «en politisk/økonomisk synsvinkel». Og i neste avsnitt:

> «Komiteen anser det vedtak som Stortinget er innbudt til å fatte …» osv.

Jeg er helt enig i det som står der, men er det egentlig noe som er egnet til uttalelse i en komiteinnstilling om viktigheten av dette, at det kan sammenlignes med Atlanterhavspakten, osv?

Så står det i tredje avsnitt:

> «Selv om de øyeblikkelige virkninger av vår tilslutning til Frihandelsområdet ikke vil være så store …»

Vet vi noe sikkert om det? Vi ser nå om dagen en bølge av sammenslutninger og rasjonaliseringer, og der er store virkninger allerede nå. Jeg skulle derfor ønske at også det ble tatt ut. I det hele tatt å presse det sammen mest mulig, ville være en fordel, synes jeg.

Hegna: Jeg har også stusset litt ved dette å prøve å drive sammenligning med hensyn til begreper som historisk rekkevidde og historisk betydning av helt forskjellige ting. Man kan selvfølgelig alltid se en viss sammenheng, men fra komiteens side å uttale at her har man å gjøre med størrelser som er sammenlignbare og til og med akkurat like, synes jeg er meget tvilsomt.

Så er det de siste linjene i første avsnitt av komiteens uttalelse. Jeg vil jo gjerne ved andre anledninger uttale min anerkjennelse av Regjeringen, men at den under forhandlingene om en slik sak til og med forhandlinger av så stor rekkevidde som det sies i et følgende avsnitt, har vært i kontakt med Stortingets utvidede utenrikskomite, som etter forretningsordenen nettopp i dette har sin oppgave, synes

jeg ikke er noe særlig å uttale seg om. Om man vil, kan det gjøres i salen, men det er ikke nødvendig å si det i innstillingen, selv om jeg selvfølgelig ikke absolutt vil motsette meg at det står der.

Ingvaldsen: Når hr. Hegna har tatt opp dette med at komiteen gjerne vil uttrykke sin anerkjennelse for at Regjeringen har vært i kontakt osv., synes jeg jo det er nok bare å konstatere at den har vært det, for det hører jo med til Regjeringens plikter å sørge for å orientere komiteen og Stortinget.

Erling Petersen: Det kan selvsagt gjøres mange endringer på s. 6, men hvis man vil stryke i annet avsnitt «politisk» foran «en politisk/økonomisk synsvinkel», tar man jo ut noe ganske vesentlig. Jeg tror at i stedet for å ta det ut, burde man kanskje heller understreke det. Ja – det er ikke noe alvorlig forslag, men at den politiske overveielse, om den ikke i øyeblikket er det, i fremtiden kommer til å bli det vesentlige ved hele tiltaket, det tror jeg er en ting man bør være oppmerksom på.

Langhelle: Man kunne vel i tilfelle bare sette «en politisk og en økonomisk synsvinkel». Da skulle det vel gå.

Fung. formann: Er det nokon som trur at dette kan bli ordna til i morgon, slik at vi kan få nytt utkast til då, i samsvar med det som her er sagt?

Wikborg: Siden nå formannen er syk, og vi ikke sikkert vet når han kan komme tilbake, var det ikke da en tanke om vår sekretær Nord på basis av det som nå er fremkommet kunne forsøke å koke det sammen slik at det presses ned noe og blir mer refererende for det første avsnitts vedkommende og forenklet når det gjelder komitemerknadene, slik at det blir et forslag som da komiteens formann og ordfører får se på? Det kan jo tenkes at han kommer til å være syk hele uken, og hvor står vi da?

Langhelle: Av hensyn til redaksjonen av innstillingen er det nokså viktig at vi får klart for oss hva slags innstilling vi egentlig ønsker å få. Ønsker vi en innstilling som skal være kort, vesentlig faktisk refererende, og som konkluderer med en tilslutning, så kan det gjøres. Men da må man ikke samtidig vente en masse filosofering på forskjellige punkter. Da må man foreta den filosofisering som bør foretas når vi kommer til debatten. Og jeg tror jo at en av hovedoppgavene må være gjennom debatten å gjøre offentligheten oppmerksom på betydningen av det skritt som vi nå skal ta. Jeg antar at en debatt som denne bør kringkastes og at den bør få den størst mulige publisitet, mens innstillingen for så vidt kan komprimeres ganske kraftig – bli vesentlig faktisk refererende, slik at man utelater en rekke av de vurderinger som nå er der og slutter med en positiv konklusjon. Hvis vi er enige om det, er det jo ikke så vanskelig for dem som nå skal arbeide videre med saken.

Hegna: Det vil være rimelig, tror jeg, å ha en viss avsnittsinndeling, og en komiteuttalelse for hvert avsnitt slik som det er lagt opp til her, selv om man kanskje kunne endre utformingen på enkelte punkter.

Sekretær Nord: Skal man da også ta ut dette avsnittet «De 6 og De 7» mer eller mindre, og ikke bry seg for meget om hvilke perspektiver dette åpner for oss? Det er det ikke filosofert noe særlig over i proposisjonen, mens derimot statsråd Skaug har filosofert atskillig over det senere.

Hegna: Jeg synes jo at i dette avsnittet, når det gjelder den aktuelle situasjon, er det en hovedting å få en ajourført fremstilling av situasjonen på det felt. Der synes jeg innstillingen kan gi noe av det som proposisjonen ikke gir.

Erling Petersen: Det er en ting som mangler i både innstillingen og proposisjonen, og det er en redegjørelse for og en forklaring av hva et frihandelsområde er som et økonomisk-politisk system. Det står at tollen skal fjernes og om etableringsrettigheter osv., men hva er egentlig forskjellen mellom det stormarked som dannes og et lite, tollbeskyttet område når det gjelder funksjonsformen som økonomisk-politisk system? Der har vi f.eks. en ting som dette: Vi vet at hvis omkostningsnivået endrer seg i vårt land i forhold til utlandet, påvirker det vår utenrikshandel. Har vi en viss tollbeskyttelse, f.eks. 20 pst. rundt omkring, betyr det at den tollbeskyttelse vil gi en støtpute, fordi at ikke bare gjelder tollen på den måten at den fordyrer varene fra utlandet og gir forsprang for innenlandske konkurrenter, men det vil alltid være en del – skal vi si – uutnyttet tollbeskyttelse, og denne uutnyttede tollbeskyttelse kommer inn i det øyeblikk konkurranseforholdet overfor utlandet gjennom f.eks. omkostningsøkninger innenlands kommer til å forverres. Og en av de vesentligste forskjeller er nettopp den at i det øyeblikk man innfører et tollfritt stormarked, mister man den støtputen. Og denne støtputen gjør at eventuelle endringer i omkostningsnivået ikke får konsekvenser fullt ut for to viktige faktorer, nemlig beskjeftigelse og valutabalanse. Det er i grunnen det sentrale ved det hele, at den operasjonsfrihet man tidligere, kanskje ganske ubevisst hadde på grunn av den støtpute som en tollbeskyttelse som aldri er helt utnyttet gir, den blir borte. Det er et helt vesentlig moment, men det er ingen som peker på det – og det verste er at jeg tror ingen tenker på det heller.

Fung. formann: For å få dette til å gli, er det eit spørsmål om vi ikkje kunne få hr. Langhelle til i tilfelle saman med sekretæren og ordføraren å få dette i orden. I alminnelighet skal ein jo ikkje pålegge Stortingets president noko eigenleg komitearbeid, men eg synest nok at slik som denne situasjonen ligg til – når Finn Moe har lagt så mykje arbeid på denne tilrådinga og det er så pass kraftige innvendingar mot den frå denne komite – var det naturleg at hr. Langhelle tok seg av saka. – Ingen har kome med innvendingar mot det …

Langhelle: Nå kommer de. – Det er et spørsmål om vi ikke skulle gå til det litt ekstraordinære skritt at vi setter ned et utvalg på 3 mann som går igjennom dette, en redaksjonskomite med andre ord. Jeg tror det ville være en tanke. Jeg tror ikke man kan holde seg til en enkelt mann i dette nå, men heller få et lite utvalg som faktisk setter seg ned umiddelbart og ser på utkastet.

Fung. formann: Men det er jo faktisk å ta arbeidet heilt ut av hendene på ordføraren. Dersom hr. Langhelle hadde det, og ordføraren så blei frisk ganske snart, var det noko heilt anna, då hadde ein ikkje teke arbeidet ut av hendene på ordføraren. For eg går ut ifrå at når han blir frisk og i orden, tek han over att. Men dersom det trengst hjelp i mellomtida, trur eg det er best at hr. Langhelle tek det.

Hegna: Kunne man ikke gjøre det slik at man nå når man slutter møtet overlater det til fung. formann og sekretæren, selvfølgelig i kontakt med ordføreren, å arbeide videre med dette, og at de da får anledning til å treffe det arrangement de ønsker med hensyn til hvordan arbeidet skal utføres rent praktisk?

Fung. formann: Nei, det synest eg er urimeleg når det er Finn Moe som er ordførar for denne saka og han høyrer til eit anna politisk parti – at eg då plutseleg skulle kome der og leggje det opp på ein annan måte. Det synest eg ikkje er rett.

Hegna: Jeg mener at ordføreren fortsatt er ordfører, men at fung. formann skal være i kontakt med ham. Fung. formann er jo den som kan være til stede her i møtene og kan legge det til rette overfor komiteen, men selvsagt kan ordføreren når som helst tre inn igjen når han blir frisk. Forholdet er ekstraordinært, det skyldes utelukkende at man har denne fristen og at ordføreren er syk. Og da forekommer det meg at det må være full anledning til å treffe et slikt rent praktisk arrangement. Å gå utenom komiteens egne ombudsmenn i arrangementet, det er jeg ikke så sikker på er så tiltalende, men fung. formann sammen med sekretæren og ordføreren måtte kunne gjøre dette.

Fung. formann: Det er ingen som treng å ta omsyn til meg her, men at eg ikkje vil med i dette, det seier eg uttrykkjeleg.

Hønsvald: Jeg vil anbefale at sekretær Nord ringer til ordførerens frue og spør hvordan det egentlig er. Det må jo kunne vites om han har fått en Asiasyke eller om det bare er en alminnelig forkjølelse, og hvis det er så at han kan komme hit i morgen igjen, må jo Nord kunne samarbeide med ham og få tilkjennegitt de oppfatninger som er kommet til uttrykk her. Hvis det derimot er fare fore at han ikke kommer hverken i morgen eller fredag, er det klart at det må treffes andre forføyninger, men dette kan man jo bringe på det rene gjennom en telefonsamtale.

Borten: Jeg mener at det er uheldig om denne innstillingen skrives under påvirkning av «Asiasyke». Bortsett fra det, er jeg enig med hr. Hegna i hans

betraktninger. Jeg tror det er formelt riktig. Det er ikke riktig det fung. formann sa her, med hensyn til at Finn Moe hører til et annet parti osv. Moe er hele komiteens ordfører for saken. – Som sagt, jeg forstår det slik at det er formelt riktig å gå fram slik som hr. Hegna antydet, og vil støtte den tanken.

Fung. formann: Når det er eit så særskilt tilfelle som dette, kunne ein vel òg trekkje inn Stortingets president – når han er medlem av komiteen – i det utvalet som skulle stelle med saka. –

Men nå har sekretær Nord telefonert og melder at Finn Moe reknar med å vere på beina kanskje i morgon, men i hvert fall i løpet av veka.

Vatnaland: Under avsnittet «De 6 og De 7» har eg merkt meg at på side 8 og 9 og halve side 10 er det teke inn referat av eit foredrag som statsråd Skaug har halde, og eg er ikkje så sikker på om det er rett i ei tilråding å taka med så mykje sitat frå f.eks. eit foredrag som ikkje ligg føre i dokumenta. På side 9 her står det f.eks. – det er vel statsråd Skaugs meining og oppfatning:

> «Det som imidlertid har bekymret amerikanerne er øyensynlig muligheten for at det skulle bli bygget en bro mellom EFTA og De seks,» osv.

Eg trur vi skal vera litt varsame med å taka med slike sitat, eller i det heile befatta oss med sitat som ikkje høyrer heime i grunndokumenta for ei tilråding. Eg trur ikkje det er klokt.

Ingvaldsen: Hvis ordføreren først kommer tilbake i slutten av uken, må man vel nesten se i øynene at man ikke får innstillingen ferdig til fastsatt tid. Var det ikke da like fornuftig å forberede seg på den eventualitet og tenke over hva man da må gjøre?

Fung. formann: Finn Moe reknar jo med å vere tilbake i hvert fall fredag, og då synest eg nok det er naturleg at vi lar han få greie på det som har passert her, og så kan han arbeide vidare med saka. Vi vil då bli seinka nokre dagar både med å avgje tilrådinga og med debatten i Stortinget, det må vi rekne med, men det er vel ikkje verre enn at det held med fristen, innan utgangen av mars. Då synest eg vi skal gjere det slik, det blir sikkert det beste for sjølve saka.

Wikborg: Utenriksministeren reiser jo den 22de?

Langhelle: Muligens.

Fung. formann: Men statsråd Skaug blir jo til stades.

Wikborg: Men utenriksministeren må da være til stede under debatten.

Hønsvald: Det er ikke helt bestemt at utenriksministeren kommer til å reise.

Langhelle: Det avhenger av den italienske regjeringskrise om han skal reise eller ikke.

Wikborg: Kunne det ikke da ordnes slik at vi hadde møte også lørdag?

Fung. formann: Det måtte kunne la seg gjere. Men det får vi kome tilbake til seinare. I alle tilfelle kan det ikkje bli ei seinking på meir enn eit par dagar, så det skulle gå.

Wikborg: Jeg vil tilrå at sekretær Nord begynner å sette opp et skjelett med en gang, for alle tilfelles skyld.

Formannen: Ja, det kan eg vera einig i. Med omsyn til det vidare arbeidet vil eg antyde at sidan det er lettare å stryke enn å skrive, kunne ein førebels la det grøvste stå av desse alminnelege opplysningane, og at ein legg hovudvekta meir på komiteens meiningsytringar. Det er jo til sjuande og sist dei vi må tenkje mest nøye på. Anten det står litt meir eller mindre i den meir tekniske delen, er det lett å greie opp med det seinare.

Møtet hevet kl. 11.00.